

passa 'l magnífic Ajuntament en corporació», tort. (Vergés i Paulí, *Espurnes* v, 14); en particular *passar de clar* 'passar a frec d'un lloc sense a penes tocar-hi': dels trossos d'un bòlid: «altre colp donà sobre la vidriera del altar --- y un altre en lo campanar sobre la casa del relonge, en un pou de pedre meresa que té dit campanar, y *passà de clar* y la pedra caigué baix», Cròn. eivissenca de 1536 (IMacabich, *StAM. la Mayor*, 10).

Passar-se 'anar de baixa, cessar': «aguardar que s'apasse la gran bahor o que mayne: spectare usque dum vis ignea remittatur, donec fervor exhalet, donec tepescat, deferbeat», OPou (*ThPu.*, 219). És versemblant que d'aquí nasqués *espassar-se* (infra) amb aglutinació del pron. reflexiu. S'ha dit més d'un cop que l'ús de *passar* per 'esdevenir-se' era una improprietat recent del llenguatge vulgar: tant, que Baralt, en castellà (1855) el condemnava com a «gallicisme»; cosa que ja descartava jo en el DCEC (observant que en francès no es diu així sinó *se passer*). En català, el blasme és majorment absurd, vist que entre nosaltres ja es troba, en textos de llenguatge una mica sub-standard, des del S. XIV: «no y avia baró --- de tots sels qui devian romanir, què no plorasen --- mas aqèls qui y anaven no fàyan sembrant què ls *passà* rès», Reixac (*Questa*, 1924), «tu, avariçós, fahent logre --- Xrist, que està en l'ort dins tu: entren los diables, e --- lliures-lo --- realment axí *passa!*», StVicentF (*Quar.*, 281.73). Com que Baralt, en algun sentit almenys, no devia parlar a la lleugera, hi ha raó per sospitar que en la llengua veïna es tractava d'un ús contagiats des del català, no pas del francès.

Passar la farina, passar pel sedàs. «DEL PASTAR: *passar la farina* o cendre; cernedor, *passador* o escaleta de la pastera; ---», «pa de fleca; pa de ros o de prims o mitjans: panis secundarius; pa de farina sens *passar*: panis autopyrus», OPou (*ThPu.*, 217, 196). En el Princ., en general no s'usa *ce(r)ndre*, sinó *passar la farina*, fins al cap dels Pirineus (Areu i Tor de V. Ferrera, 1932-3). *Passar railla* 'esborrar encreuant-ho amb una ratlla': «pàgines interrompudes --- per conceptes expressats ab una amargura que, després, sa ànima bondadosa, trobant-los, sens dubte, massa vius, n'havia *passat railla*, però que denotaven les sequetats y angoixes de son ànim conturbat», MrnVayreda (*Sang Nova* VI, iv, 485); a la llista d'addicions i errades del DFa.1 el mestre recomanava: «*passau railla* i poseu etc.» (cf. *LleuresC*, p. 71).

J. G. M., observant que el verb *cordar* del cat. central no és gaire usual a Val., ens informava que el reemplaça *passar* i *descordar-se* per *despassar-se* («El Camí», 14-iv-1934): es tracta d'una extensió de *passar veta* o *passar la veta* (per unes espardenyas, sabates etc., pròpiament *passar-la* pels traus, com *cordar* vingué de *passar-hi el cordó*, quan així es feien els vestits; cf. un *passavetes*: car, si no m'erro, es diu *passar els botons*, o bé ja el·lípticament *passar*, entenent l'una cosa i l'altra). Del llenguatge escolar, sobretot primari, és *passar un llibre* 'legir-lo o aprendre'l com a llibre de text' —quin llibre *passes* ara? després *passaran el*

Narro— i sembla que en alguns llocs, com Eiv., es diu abreujadament *passar* per «leer, estudiar» (PzCabr.).

Passar els taps 'acabar del tot alguna cosa': *AlcM* (locucions, d) tot donant-ne un ex. en EmVilanova assegura que és *passar-ne els taps d'algu*, usual a Bna., Vallès i Lluç. per a «matar-lo, sobretot afusellant-lo»: m'és familiar, i rectifico que es diu, encara més, de les coses (diners, menjar etc.: «sí, sí, molt n'heu portat però aviat n'hauran passat els taps»); i això de 'sobretot afusellant-lo' és infundat, almenys en l'ús actual; tanmateix es veu que més al Nord es diu de les persones: «sí és viu l'Ibo és perquè tu vares volguer --- mes crec que tant de bé li hauria ... fet Déu, que n'haguessis *passat els taps*, perquè em temo que viu serà un mal gra ---», MrnVayreda (*Puny.1*, x, 161 (129)): 4 potser, doncs, es tractaria tanmateix, en l'origen, de matar amb bala (tap dels cartutxos ??), o seria posar el tap a la botella quan acabem la ració de beguda?? (cf. «ella es pensava que encara éreu *tap* i carbassa», *ibid.*, p. 160 (128), 'carn i ungla', 'Orestes i Pífilades').

Passar a pintures 'ser repintat', B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 59). *Passar* el·lípticament per *passar la bugada*, fer la rentada casolana (Tor de V. Ferrera, 1932).

Singular ens resulta avui, en cat. central i comú, que *passar*, amb el significat de passar per algun lloc, es vagi construir amb l'adverbi pronominal *ne*, i no pas amb *hi*, com sembla la cosa lògica, essent el paratge pel mig del qual hom passa, per dir-ho així, el medi a través del qual passem. Tanmateix a l'E. Mj. se solia construir *passar-ne* (potser perquè *passar* s'havia traslladat des de la noció de 'anar més enllà de' a usos locatius més amplis). En tot cas, heus aquí com es digué: «costa la via eren 7 dimonis qui aucisien los hòmens qui-n *passaven*», *VidesR*, 6v1; «aqèst castel és malaït --- per so com hi és feta onta a tant bon hom qui-n *pa<s>se*», Reixac (*Questa*, 36.5).

Oblidat avui en cat. central però es degué mantenir llargament en el Princ., on encara ho trobem en cançons populars: «que me feu la sepultura / a la porta del vostre hort: / quant vós anireu a missa, / per damunt *ne passareu*, / direu-me una ave-Maria / ---», MilàF (*Romillo.*, 568); i en alguna comarca pre-pirinenca: «el bosc quedava allí ras, com si n'hagués *passat* un bufarut», «sabreu de què tractàvam ara ab la pubilla, y no pot anar endavant sense que vós *en passeu*» (cat. centr. *passar per alg. c.*, 'consentir-hi'), «val més exterminar-los aquí que no portar-los presos perquè 'ls fusellí un altre, de *passar-ne* pitges y advocats, ab declaracions y romansos», MrnVayreda (*Puny.1*, xlix, x, xxi, 291, 168, 316 (226, 134, 245)); també en *Sang Nova* III, v, 188).

Ara bé, això és el que ha restat ben viu en el mall. popular: «el pi? / feis que el s'enduga / un carro, que aquí estorba de que puga / *passar-ne* cap persona», PdAPenya (*Po. Pop.*, p. 73); «que de vegades passant p'es camí-real l'haureu vist --- jo sempre que'n *pas*, si no puc anar a ell, li dic adió des camí, y --- correspon a s'escomesa treguent-se es capell», AMAlcover (*Contarelles*, p. 309); «amb una tirada la hi he d'arrabas-